

Emakeel väärib ausammast, mitte mälestussammast

Sammast rajatakse Virumaa Fondi ja «Virumaa Teataja» algatusel Lääne-Virusse Kadrina keskkooli juurde haljasalale. Kavandi saamiseks on kuulutatud võistlus.

Virumaa on eesti emakeele idarinne, tema kaevikud ja eeslinn. Mis mujal Eestis tundub absurdne, on Virumaal loomulik.

Kui küsisin «Virumaa Teataja» toimetajalt Rein Sikult, kas ausamba rajamise põhjus on eesti keele rõhutatud seis sealkandis, vastas ta, et lausa sellele ei olevalt nad mõelnud. Pigem mõeldud muule — et väikesed kohad kannavad endas sama palju kultuuri kui linnad, kuhu enamasti kõikvõimalikke sambaid püstitatakse. Kadrinale langes valik seepärast, et seal on kirikuõpetajaks olnud eesti keele edendajad ja uurijad Heinrich Stahl, Reiner Brocmann, Joachim Gottlieb Schwabe ja Arnold Friedrich Johann Knüpffer; Kadrinaga on olnud seotud ka Friedrich Reinhold Kreuzwald.

Emakeele ausamba mõttele tuli Rein Sikk 1987. aastal — ärkamisaja eelõhtul, enne Vabadussõja sammaste taastamist. Kõneldes emakeelele püstitatavast ausambast peeti pigem silmas eestlust üldse. Idee autor meenutab praegu toonast õhkkonda nii: «Asi võeti kohutavalt hästi vastu. Ei tea isegi, miks. Rakvere Teater lõi kohe kaasa ja annetas ettevõtmisele «Koduvõõraste» etenduse tulu, 800 rubla.» Praeguseks on õhin vaibunud, aga raha kokku saadud 10 000 rubla ringis. Inimesed on mõtet toetanud ja ausammas peab sündima. Mõistagi oodatakse annetusi veelgi.

Hilissügisel «Virumaa Teataja» tegijate ja sõprade kohtumisel vaadati 40minutist videofilmil intrite üritusest Kohtla-Järvel 26. mail 1990. Vaadati lausa uskumatu rahuga. Iseasi on, mis see rahu ning kaevikuelu Virumaa eestlastele maksma läheb. «Puhkepäeviti ei taha isegi kodunt välja poodi minna,» tunnistas üks kohtlajärvelasest vestluskaaslane. Illustratsiooniks võisin meenutada kahe aasta tagust suvapäeva Kurtina järvisuus Ida-Virumaal. Ühe järve äärde oli tulnud kümme eesti inimest, lapsi ja täiskasvanuid. Kogu aeg tiirutas võrridega ümber seltskonna viis-kuus väljakutsuvalt käituvat noorukit, kes olid tulnud naeruväärset haruldust — *aborigeene* vaatama. Selle kauni järve ääres kogetud tunne valdab mind iga kord, kui kuulen räägitavat rassismist.

«Saagu Kadrina Emakeelesambast meikeelsele rahvale kindel nabanöör!» Nõnda on viru literaat Kalju Saaber lõpetanud emakeele ausamba kavandivõistluse saatesõna.

Maris Makko

EMAKEELE AUSAMBA ÜLEMÄÄILMSE KAVANDIVÕISTLUSE TINGIMUSED

Võisflustööna esitada:

- ausamba asendiplaan koos planeeringuga M 1:500;
- ausamba ja tema asukoha fotomontaaž või perspektiivvaade
 - makett;
 - selgituskiri;
- märgusõnaga kinnine ümbrik, milles autori andmed.

Kunstilise osa orienteeruv maksumus:

15 000—25 000 rubla.

Preemialfond:

5000 rubla.

Võistlustööd tuua või saata hiljemalt

1991. a 17. maiks
või selle päeva postitempliga aadressil:

202200 Lääne-Virumaa
Kadrina

Rakvere tee 4
Kadrina keskkool

Täpsem teave:

Tallinnas

Eesti Kunstnike Liidust,
Vabaduse väljak 6,
tel 44 50 14.

Rakveres

Lääne-Viru Maavalitsusest,
Kreuzwaldi 5,
tel 4 34 59 või
«Virumaa Teataja»
toimetusest,
Tallinna 5,
tel 4 42 80.

Kadrinas

keskkooli kantselileist,
Rakvere tee 4,
tel 9 00 08.

Emakeelesamba heaks saab annetusi teha

Virumaa Fondi arveldusar-
vele nr 700 503 Agro-
tootuspanga Rakvere
osakonnas.